

Universiteit van Tilburg
Faculteit der rechtsgeleerdheid

Videoconferentie in het civiel recht

Een onderzoek naar het geringe inzet van de videoconferentie in het civiel recht vergeleken met het strafrecht.

Student: Mohammed Tahri
SNR: 2023585

Begeleider: mr. René Jansen

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
1.1 Introductie onderwerp	3
1.2 Het juridisch probleem	4
1.3 Centrale vraag en deelvragen	5
1.4 Theoretische en maatschappelijke relevantie	5
1.4.1 Theoretische relevantie	5
1.4.2 Maatschappelijke relevantie	6
1.5 Onderzoeksmethoden en bronnen	7
1.6 Leeswijzer	7
2. Het getuigenverhoor in het civiel recht	9
2.1 Bewijsmiddelen	9
2.1.1 Het gelasten van een getuigenverhoor ter terechtzitting	9
2.1.2 De getuigplicht	11
2.2 Videoconferentie in civiele zaken	12
3. Videoconferentie in strafzaken	13
3.1 Introductie van videoconferentie in strafzaken	13
3.2 Ervaringen met videoconferentie in strafzaken	15
3.3 Het gebruik van de videoconferentie bevorderen	16
3.4 Aandachtspunten en problemen bij videoconferenties	17
4. Het voorstel tot aanpassing van de EU-Bewijsverordening	20
4.1 De EU-Bewijsverordening	20
4.2 De functie van de EU-Bewijsverordening	21
4.3 Achtergrond van het voorstel tot verplichting van de videoconferentie	22
4.4 Verplichting tot het gebruik van de videoconferentie	23
4.5 Kritiek	24
Conclusie	26
Literatuurlijst	28
Bijlage 1	31

1. Inleiding

In dit hoofdstuk wordt eerst het onderwerp geïntroduceerd. Daarna wordt ingegaan op het juridisch probleem. De centrale vraag en deelvragen komen vervolgens aan bod. Tevens wordt ingegaan op de maatschappelijke en theoretische relevantie van dit onderzoek. Vervolgens wordt ingegaan op de gebruikte onderzoeksmethoden en bronnen van dit onderzoek. Dit hoofdstuk wordt afgesloten met een leeswijzer.

1.1 Introductie onderwerp

De Europese Commissie heeft op 31 mei 2018 een voorstel gepresenteerd met betrekking tot het aanpassen van de EU-Bewijsverordening.¹ Het doel van de EU-Bewijsverordening is om het vergaren van bewijs dat zich in het buitenland bevindt te verbeteren, te vereenvoudigen en te versnellen door de samenwerking tussen de gerechten van de lidstaten. In dat kader heeft de Europese Commissie in 2017 de praktische toepassing van de EU-Bewijsverordening geëvalueerd.² Hieruit is gebleken dat nauwelijks gebruik wordt gemaakt van videoconferentie om getuigen in het buitenland te horen.³

Één voorgestelde wijziging (artikel 17 bis herschikking) verplicht de lidstaten om gebruik te maken van de videoconferentie, indien de technologie voor de betrokken gerechten beschikbaar is en het gebruik ervan in de specifieke omstandigheden van de zaak geschikt is. Videoconferentie staat voor het op afstand communiceren via een directe beeld- en geluidsverbinding tussen de betrokken personen (artikel 78a lid 1 Sr.). Zo krijgen alle betrokkenen een natuurgetrouw beeld van wat zich op de andere plaats afspeelt.

Er worden verschillende mogelijke oorzaken genoemd voor het geringe gebruik van de videoconferentie. Freudenthal geeft aan dat in een groot aantal lidstaten nog geen faciliteiten beschikbaar zijn voor videoconferenties.⁴ Rijavec en Galič wijten het geringe gebruik van de videoconferentie aan ontoereikende of ontbrekende regelgeving in nationale wetgevingen.⁵ Ook het gebrek aan kennis en praktische ervaring van de EU-Bewijsverordening is volgens

---

¹ COM/2018/0378 def.

² SWD/2018/0284 def.

³ *Kamerstukken II* 2017/18, 22112, nr. 2638, p. 2.

⁴ Freudenthal 2013, p. 164.

⁵ Galič & Rijavec 2016, p. 380.

hen een probleem voor een effectieve toepassing van de videoconferentie verordening.⁶ Daarnaast geeft Wefers Bettink aan dat de investeringen voor de aanschaf van apparaturen voor videoconferenties en beveiligde verbindingen een rol hebben gespeeld om personen via videoconferentie te horen.⁷ Verder is aangegeven dat de rechter de grootste onzekere factor lijkt te zijn bij het streven om vaker videoconferentie toe te passen.⁸

1.2 Het juridisch probleem

In het straf- en vreemdelingenrecht gelast de rechter een videoconferentie om verdachten, vreemdelingen, getuigen en deskundigen te horen. Door het gebruik van de videoconferentie worden kosten voor dure beveiligde transporten bespaard en worden de wachttijden voor zittingen korter.⁹ Het gebruik van de videoconferentie is vooral geschikt voor eenvoudige standaardzittingen, zoals de verlenging van een voorlopige gevangenisstraf.¹⁰

Maar in het civiel recht wordt de videoconferentie niet vaak toegepast.¹¹ Op de website van rechtspraak is te vinden dat de videoconferentie slechts drie keer is toegepast om personen in het buitenland te horen.¹² Toch blijkt in de praktijk dat het gebruik van de videoconferentie een nuttige functie kan vervullen.¹³ Zo volgt uit de ervaringen in de 'Indonesië-zaken'¹⁴ bij de Rechtbank Den Haag dat videoconferentie makkelijk toepasbaar is. De rechter heeft in die zaken het gebruik van videoconferentie, dat werd gebruikt om getuigen in het buitenland te horen, als positief ervaren. Ook Freudenthal meent dat het gebruik van de videoconferentie een nuttige functie kan vervullen om getuigen in het buitenland te horen.¹⁵

Het voorstel van de Europese Commissie om rechters te verplichten om gebruik te maken van videoconferenties in grensoverschrijdende zaken, roept een aantal vragen op. De eerste vraag is of de verplichting leidt tot een toename van de inzet van videoconferenties door de Nederlandse civiele gerechten. De Nederlandse rechters zijn in beginsel niet verplicht om de

---

⁶ Galič & Rijavec 2016, p. 388.

⁷ *Computerrecht* 2015/4, par. 3.

⁸ Verrest, *BJU* 2011, p. 45.

⁹ T. Spronken, *DD* 2007, 398-399.

¹⁰ 'Hoe werkt videoconferentie in rechtszaken?', *Rijksoverheid*, rijksoverheid.nl.

¹¹ Freudenthal 2013, p. 164.

¹² Rb. Midden-Nederland 10 december 2015, ECLI:NL:RBMNE:2014:6833, Rb. Overijssel 11 juni 2014,

ECLI:NL:RBOVE:2014:3042 en Rb. Den Haag 8 juli 2015, ECLI:NL:RBDHA:2015:7832.

Uitspraken.rechtspraak.nl (zoek op videoconferentie en rechtsgebied civiel recht).

¹³ Alwin, *TvPP* 2018, p. 172.

¹⁴ Zie bijv. Rb. Den Haag 11 maart 2015, ECLI:NL:RBDHA:2015:2442.

¹⁵ Freudenthal, *Adv.bl.* 2001, afl. 14, p. 528.

EU-Bewijsverordening te volgen om getuigen in het buitenland te horen.¹⁶ Dit roept de vraag op of die wijziging een verschil gaat maken. De Nederlandse rechters kunnen op dit moment al de videoconferentie inzetten om getuigen te horen in het buitenland.¹⁷ Toch wordt de videoconferentie niet vaak ingezet. Daarnaast is het onduidelijk waarom de videoconferentie niet vaak wordt toegepast in civiele zaken, maar wel in strafzaken. Met dit onderzoek wordt een antwoord gegeven op de gestelde vragen.

1.3 Centrale vraag en deelvragen

De centrale vraag is als volgt geformuleerd:

Welke verklaring bestaat voor het geringe gebruik van de videoconferentie om personen te horen in het civiel recht, vergeleken met het strafrecht en kan het Commissievoorstel leiden tot een toename in het gebruik van de videoconferentie?

De centrale vraag zal worden beantwoord aan de hand van de volgende deelvragen:

1. Hoe past het gebruik van de videoconferentie om personen te horen binnen het Nederlands burgerlijk procesrecht?
2. Wat zijn de ervaringen/aandachtspunten bij het gebruik van de videoconferentie binnen het strafrecht?
3. In hoeverre kan de wijziging van de EU-Bewijsverordening leiden tot een bevordering van het gebruik van de videoconferentie?

1.4 Theoretische en maatschappelijke relevantie

1.4.1 Theoretische relevantie

Volgens Freudenthal kan de videoconferentie om personen op afstand te horen een zeer nuttige functie vervullen als personen niet ter zitting kunnen verschijnen.¹⁸ Tevens merkt ze op dat de videoconferentie wordt gebruikt in strafrechtelijke procedures en nog niet in civielrechtelijke procedures.¹⁹ Ze gaat verder niet in op de vraag waarom in civielrechtelijke procedures geen gebruik wordt gemaakt van de videoconferentie. Ook meent ze dat de ervaringen die in Nederland met videoconferencing en telehoren in het strafrecht wordt

---

¹⁶ HvJ EU 6 september 2012, C170/11, ECLI:EU:C:2012:540 (*Lippens c.s./Kortekaas c.s.*).

¹⁷ *Kamerstukken II* 2014/15, 34 059, nr. 3, p. 31.

¹⁸ Freudenthal, *Adv.bl.* 2001, afl. 14, p. 528.

¹⁹ Freudenthal 2013, p. 164.

opgedaan hun nut zullen hebben voor het civiele recht.²⁰ Verder concludeert zij dat de toepassing van videoconferenties onder de EU-Bewijsverordening nog niet aan de beoogde doelstellingen voldoet.²¹

Rijavec en Galič vinden dat de EU-Bewijsverordening op zich goed functioneert.²² Zij wijten het geringe gebruik van videoconferentie aan ontoereikende of ontbrekende regelgeving in nationale wetgevingen.²³ Zij menen ook dat de huidige problemen met de toepassing van de verordening praktisch van aard zijn, zoals het organiseren van videoconferentie en de communicatie tussen rechtbanken. Ook het gebrek aan kennis en praktische ervaring van de EU-Bewijsverordening is een probleem voor een effectieve toepassing van de videoconferentie verordening.²⁴

Volgens Alvin is het gebruik van videoconferentie makkelijk toepasbaar in het civiel recht.²⁵ Hij heeft het gebruik van videoconferentie in het civiel recht positief ervaren.²⁶ Het getuigenverhoor via videoconferentie verliep volgens hem net als een regulier verhoor. Het is volgens hem zinvol dat er een Nederlandse praktische handleiding en/of een checklist komt als het gebruik van de videoconferentie breder wordt ingezet.²⁷

1.4.2 Maatschappelijke relevantie

Het is volgens de wetgever maatschappelijk gewenst om vertraging en kosten te voorkomen voor burgers, bedrijven en de rechtspraak door videoconferentie te gebruiken om getuigen te horen in het buitenland.²⁸ Daarnaast draagt het horen van getuigen in het buitenland via videoconferentie bij aan de procedurele rechten van partijen en bevordert het de waarheidsvinding in de procedure.²⁹ Het is momenteel onduidelijk waarom in civiele zaken de videoconferentie niet (vaak) wordt ingezet. In het strafrecht wordt videoconferentie wel toegepast. Aan de hand van dit onderzoek wordt het voor de procesdeelnemers duidelijk wat de problemen zijn om videoconferentie in te zetten in civiele zaken.

---

²⁰ Freudenthal 2013, p. 181.

²¹ Freudenthal 2013, p. 164.

²² Galič & Rijavec 2016, p. 387.

²³ Galič & Rijavec 2016, p. 380.

²⁴ Galič & Rijavec 2016, p. 388.

²⁵ Alvin, *TvPP* 2018, p. 172.

²⁶ Alvin, *TvPP* 2018, p. 178.

²⁷ Alvin, *TvPP* 2018, p. 178.

²⁸ *Kamerstukken II* 2017/18, 22112, nr. 2638, p. 4.

²⁹ *Kamerstukken II* 2017/18, 22112, nr. 2638, p. 4.

1.5 Onderzoeksmethoden en bronnen

Bij de beantwoording van de eerste deelvraag wordt gebruik gemaakt van literatuuronderzoek. Ten eerste wordt het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering geraadpleegd. Daarnaast worden literatuur en parlementaire stukken gebruikt om een beeld te krijgen van de geldende burgerlijk procesrecht.

Voor de tweede deelvraag wordt gebruik gemaakt van literatuuronderzoek. Er wordt gekeken naar de eventuele problemen die men is tegengekomen bij de inzet van de videoconferentie in strafzaken. Daarbij is van belang hoe die problemen zijn opgelost. Aan de hand van de ervaringen en bevindingen wordt bepaald welke haken en ogen zijn verbonden aan het gebruik van de videoconferentie. Vervolgens wordt aan de hand van een jurisprudentieanalyse gekeken hoe vaak en in welke gevallen de videoconferentie wordt toegepast.

Vervolgens wordt voor de derde deelvraag wordt gebruik gemaakt van literatuuronderzoek. De EU-Bewijsverordening wordt allereerst geraadpleegd. In die verordening wordt de verhouding tot enkele verdragen geregeld die betrekking hebben op internationale bewijsverkrijging. Ook wordt het voorstel tot wijziging van de EU-Bewijsverordening en de daarbij horende evaluatie wordt allereerst geraadpleegd. Tevens wordt kritisch gekeken naar de voorgestelde wijzigingen van de Europese Commissie om het gebruik van videoconferentie te bevorderen. Verder wordt rekening gehouden met de voorgestelde oplossingen van auteurs om het gebruik van de videoconferentie te bevorderen.

1.6 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt beschreven hoe het gebruik van de videoconferentie zich verhoudt tot de traditionele wijze van bewijsgaring. Ook wordt de rol van de EU-Bewijsverordening besproken. Tot slot wordt gekeken of er een verschil is tussen het horen van een persoon via videoconferentie en het horen in persoon ter zitting.

Vervolgens wordt in het derde hoofdstuk een interne vergelijking gemaakt met het strafrecht waar de videoconferentie wordt toegepast. Daarbij wordt gekeken naar de ervaringen bij het gebruik de videoconferentie. Ook wordt gekeken waarom de videoconferentie niet vaker wordt ingezet in civiele procedures. De vraag is waarom de videoconferentie in het strafrecht wel (vaker) wordt ingezet en wat de aandachtspunten/problemen zijn bij het gebruik ervan.

Tot slot wordt in hoofdstuk 4 de rol van de EU-Bewijsverordening besproken. Daarna wordt een analyse gemaakt van de voorstellen van de Europese Commissie om het gebruik van videoconferentie te bevorderen. Aan de hand van de voorgestelde oplossingen van de auteurs kritisch gekeken of de voorstellen van de Commissie kunnen leiden tot een bevordering van het gebruik van de videoconferentie.

2. Het getuigenverhoor in het civiel recht

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op het leveren van (getuigen)bewijs tijdens civiele procedures. Het getuigenbewijs staat in dit onderzoek centraal. Vervolgens wordt beschreven hoe het gebruik van videoconferentie zich verhoudt tot de traditionele wijze van bewijsgaring.

2.1 Bewijsmiddelen

In het civiel recht is het bewijsrecht geregeld in de negende afdeling van de tweede titel in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering. De wet kent het bewijs door akten en vonnissen (art. 156-161 Rv), getuigenverhoor (art. 166 Rv), gerechtelijk deskundigenbericht (art. 194 Rv) en gerechtelijke plaatsopneming (art. 201 Rv). Daarnaast kan de rechter in bepaalde gevallen feitenonderzoek opdragen aan een andere rechter (de rogatoire commissie). Als de getuige te ver weg woont of verhinderd is wegens ziekte of anderszins, dan kan het verhoor worden opgedragen aan de rechter van de woonplaats van de getuige (binnenlandse rogatoire commissie) op grond van artikel 174 Rv. Tevens kan de rechter op grond van artikel 176 lid 1 Rv een getuige in het buitenland horen, tenzij bij verdrag of EU-verordening anders is bepaald. De rechter kan ook op grond van artikel 166 Rv. een buitenlandse getuige horen. Indien een internationale regeling niet van toepassing is, kan een buitenlandse getuige worden gehoord op grond van het volkenrechtelijk beginsel van internationale welwillendheid.³⁰

In het Nederlandse civiel procesrecht geldt voor de bewijsverkrijging als hoofdregel dat bewijs door alle middelen kan worden geleverd op grond van artikel 152 Rv. Ook door middel van hedendaagse digitale mogelijkheden.³¹ De bewijswaardering is overgelaten aan het vrije oordeel van de rechter.

2.1.1 Het gelasten van een getuigenverhoor ter terechtzitting

Het recht op bewijslevering ligt besloten in het recht op een eerlijk proces (artikel 6 lid 1 EVRM).³² Partijen hebben het recht om het eventueel benodigde bewijs door getuigen te laten leveren als zij een daartoe strekkend, adequaat aanbod hebben gedaan op grond van artikel

---

³⁰ Freudenthal, *Adv.bl.* 2002, afl. 17, p. 741.

³¹ *Kamerstukken II* 2017/18, 22112, nr. 2638, p. 2.

³² Asser *Procesrecht/Asser* 3 2017/68.

166 lid 1 Rv.³³ Daarnaast kan de rechter ambtshalve aan een partij opdragen om bewijs door getuigen te leveren van feiten die zijn betwist en tot de beslissing van de zaak kunnen leiden, als getuigenbewijs door de wet is toegelaten. De rechter mag een bewijsaanbod passeren als het niet ter zake dienend is.³⁴ Dit is bijvoorbeeld het geval wanneer een feit al vaststaat of het niet relevant is voor de beslissing in de zaak, waardoor een feit niet bewezen hoeft te worden. Daarnaast mag een bewijsaanbod worden gepasseerd als het niet voldoende specifiek is in de zin van artikel 166 lid 1 Rv.³⁵ De vraag of een aanbod voldoende specifiek is, is echter afhankelijk van de context in die zaak. In het algemeen kan in ieder geval worden gesteld dat een aanbod tot getuigenbewijs niet mag worden gepasseerd met als reden dat het betrekking heeft op gegevens van horen en zeggen of als de rechter niet veel van de getuigenverklaring verwacht.³⁶ Dit wordt het prognoseverbod genoemd.³⁷

Naast een getuigenverhoor kunnen partijen ook een voorlopig getuigenverhoor verzoeken. De wettelijke bepalingen van het getuigenverhoor (art. 163-185 Rv) zijn op het voorlopig getuigenverhoor van overeenkomstige toepassing (art. 189 Rv). Ook zijn de bepalingen van de EU-Bewijsverordening van toepassing voor een voorlopig getuigenverhoor volgens de memorie van toelichting bij de Uitvoeringswet EU-Bewijsverordening.³⁸

Een verzoek tot getuigenverhoor bestaat meestal uit drie stappen.³⁹ De eerste stap is een bewijsaanbod van een partij. Daarna biedt de rechter de gelegenheid om bewijs door getuigen te leveren, als hij het bewijsaanbod honoreert. In artikel 166 lid 2 Rv is vervolgens bepaald dat de rechter die een getuigenverhoor beveelt, daarbij vermeldt aan welke partij en omtrent welke feiten bewijs wordt opgedragen. De bewijsopdracht wordt opgenomen in de tussenuitspraak waarin het getuigenverhoor wordt gelast. Tegen zo'n tussenuitspraak staat zonder verlof van de rechter geen rechtsmiddel open (artikel 337 lid 2 Rv en artikel 401a lid 2 Rv).

---

³³ HR 25 maart 2011, ECLI:NL:HR:2011:BO9624, *NJ* 2011/123.

³⁴ De Groot 2015, p. 41.

³⁵ HR 9 juli 2004, ECLI:NL:HR:2004:AO7817, *NJ* 2005/270.

³⁶ Snijders, Klaassen & Meijer 2017, p. 303.

³⁷ HR 17 november 1995, ECLI:NL:HR:1995:ZC1882, *NJ* 1996/666, m.nt. J. De Boer.

³⁸ Kamerstukken II 2002/03, 28993, nr. 3, p. 2.

³⁹ De Groot 2015, p. 39.

2.1.2 De getuigplicht

Eenieder is in beginsel verplicht om te getuigen na te zijn opgeroepen conform de regeling van artikel 170 Rv-Kei. Het is dan voor die getuige verplicht om te verschijnen ter zitting om een verklaring af te leggen en de gestelde vragen te beantwoorden op grond van artikel 165 lid 1 Rv. De enige uitzonderingen doen zich voor als de getuige zich kan beroepen op een verschoningsrecht of als de getuige zich kan verschonen van het beantwoorden van bepaalde vragen, zoals vermeld in artikel 165 lid 2 en 3 Rv.

Als een bij aangetekende brief opgeroepen getuige zonder geldige niet verschijnt, dan kan hij bij exploit worden opgeroepen om te verschijnen op grond van artikel 171 Rv-KEI. Indien een getuige bij exploit is opgeroepen en weigert te verschijnen, kan de politie worden ingeschakeld om de getuige naar het gerechtsgebouw te brengen (medebrenging) op grond van artikel 172 Rv. Er staan sancties op het niet-nakomen van de getuigplicht. De sancties zijn zowel civielrechtelijk van aard (dwangsom en gijzeling, artikel 173 Rv) als van strafrechtelijke (zie artikel 192 en 444 Sr.).

De plaats van het getuigenverhoor

Een getuigenverhoor geschiedt volgens artikel 166 lid 3 Rv ter zitting en daarmee in beginsel in een gerechtsgebouw. In bepaalde gevallen kan de rechter ook feitenonderzoek opdragen aan een andere rechter, de rogatoire commissie. In de regel gaat het dan om het horen van getuigen, waarvoor art. 174-176 Rv de basis bieden. Als een getuige in Nederland wegens zijn gezondheidstoestand of de reisafstand niet naar de zitting kan komen, kan hij buiten het gerechtsgebouw worden gehoord op grond van artikel 175 Rv. De rechter kan er ook voor kiezen om naar de getuige te gaan om hem te horen of de rechter van de woonplaats van de getuige vragen om hem te horen volgens artikel 175 Rv. Daarnaast kan de rechter het verhoor opdragen aan een rechter die werkzaam is in het rechtsgebied van de woonplaats van de getuige, indien de getuige te ver van het gerechtsgebouw woont volgens artikel 174 Rv.

In gevallen waar de getuigen in het buitenland wonen, kan de rechter op grond van artikel 176 Rv bepalen dat de getuige voor hem dient te verschijnen om te worden gehoord of een buitenlandse autoriteit te verzoeken de getuige te horen, voor zover bij verdrag of EU-verordening niet anders is bepaald. Het verzoek om de getuige door een buitenlandse autoriteit te horen, kan zijn gebaseerd op het recht van de Europese Unie (EU-Bewijsverordening), het

Haags Bewijsverdrag of de Rechtsvorderingsverdragen van 1905 en 1954.⁴⁰ In hoofdstuk 4 wordt enkel ingegaan op de EU-Bewijsverordening.

2.2 Videoconferentie in civiele zaken

In het civiel recht is het gebruik van de videoconferentie nog niet wettelijk geregeld, met uitzondering van de buitenlandse rogatoire commissie op de voet van de EU-Bewijsverordening. De mondelinge behandeling vindt in beginsel plaats in fysieke aanwezigheid van alle betrokkenen.⁴¹ Maar de wet staat niet in de weg aan een zitting die via een videoconferentie plaatsvindt.⁴² De wetgever en rechter geven toch de voorkeur aan een mondelinge behandeling ter zitting.⁴³ Voor de oordeelsvorming van de rechter kan de mondelinge interactie tussen partijen en de rechter ter zitting van wezenlijke invloed zijn.⁴⁴ Er wordt daarbij gewezen op het belang van het ‘oog-in-oog-contact tussen de rechter en partijen’ en op het ‘persoonlijke contact met de rechter’ dat de procedurele rechtvaardigheid ten goede komt en waardoor de rechter kan doorvragen om zo een beter zicht op de zaak te krijgen.⁴⁵

Volgens civilisten is het gebruik van de videoconferentie makkelijk toepasbaar in het civiel recht.⁴⁶ De videoconferentie biedt uitkomst in gevallen waarin een getuige wegens de reisafstand of wegens zijn gezondheidstoestand niet naar de zitting kan komen.⁴⁷ In Nederland zijn er rechtbanken die beschikken over een zittingszaal met faciliteiten voor videoconferentie.⁴⁸ Het is wel aan de getuige om zich op een plaats te bevinden waar videoconferencing beschikbaar is en verbinding kan worden gelegd met de faciliteiten van het gerecht waar het getuigenverhoor wordt gehouden.⁴⁹

---

⁴⁰ Asser Procesrecht/Asser 3 2017/21.

⁴¹ Kamerstukken II 2014/15, 34059, nr. 3, p. 75.

⁴² Kamerstukken II 2014/15, 34059, nr. 3, p. 75.

⁴³ Coenraad & Ingelse 2017, p. 112.

⁴⁴ Coenraad & Ingelse 2017, p. 112.

⁴⁵ Coenraad & Ingelse 2017, p. 112.

⁴⁶ Alwin, *TvPP* 2018, p. 172 en Freudenthal, *Adv.bl.* 2002, afl. 17, p. 744.

⁴⁷ De Groot 2015, p. 100 en Freudenthal, *Adv.bl.* 2001, afl. 14, p. 528.

⁴⁸ De Groot 2015, p. 101.

⁴⁹ De Groot 2015, p. 101.

3. Videoconferentie in strafzaken

In dit hoofdstuk wordt een interne vergelijking gemaakt met het strafrecht waar de videoconferentie wordt toegepast. Daarbij wordt in het bijzonder gekeken naar de ervaringen bij het gebruik van de videoconferentie in het strafrecht. De vraag is dan ook waarom de videoconferentie in het strafrecht wel (vaker) wordt ingezet.

3.1 Introductie van videoconferentie in strafzaken

In het Nederlandse strafrecht is de videoconferentie geïntroduceerd ter uitvoering van de EU-Rechtshulpovereenkomst 2000.⁵⁰ De lidstaten van de Europese Unie kunnen videoconferentie inzetten voor het verhoor van getuigen die zich in een andere lidstaat bevinden en om gezondheids- of andere dwingende redenen niet de reis kunnen maken om te getuigen in een strafzaak die zich in een andere lidstaat afspeelt.⁵¹ De lidstaten kunnen een verzoek tot medewerking aan het horen via videoconferentie weigeren als zij niet beschikken over mogelijkheden om een videoconferentie te organiseren.

Het Wetboek van Strafvordering biedt ruimte voor een brede inzet van videoconferentie. Niet alleen verdachten kunnen gehoord worden via videoconferentie maar ook personen die worden gehoord als getuige of deskundige in een strafzaak.⁵² Die getuigen of verdachten staan daartoe in verbinding met de rechter die de zaak behandelt.⁵³ Ook advocaten en tolken kunnen aan een videoconferentie deelnemen.⁵⁴

In het strafrecht kan het horen plaatsvinden als onderdeel van de bewijsgaring, maar ook in het kader van beslissingen over de vrijheidsbeneming van een verdachte.⁵⁵ Het gaat hier om inverzekeringstelling, voorgeleiding inbewaringstelling en de verlenging van gevangenhouding.⁵⁶ Daarnaast kan videoconferentie worden toegepast in de fase van

---

⁵⁰ Verrest, *BJU* 2011, p. 42.

⁵¹ Verrest, *BJU* 2011, p. 42.

⁵² Verrest, *BJU* 2011, p. 44.

⁵³ Verrest, *BJU* 2011, p. 43.

⁵⁴ Verrest, *BJU* 2011, p. 43.

⁵⁵ Verrest, *BJU* 2011, p. 44.

⁵⁶ Verrest, *BJU* 2011, p. 44.

berechting door de rechtbank of het gerechtshof.⁵⁷ Een verdachte kan ook worden veroordeeld via videoconferentie.⁵⁸

De wetgever had bij het invoeren van de videoconferentie voor ogen om personen te horen om de reiskosten en vervoersproblemen van verdachten te verminderen.⁵⁹ Ook beoogt het de wachttijden voor de terechtzitting te verkorten en de kosten te besparen van de rogatoire commissies.⁶⁰ Daarnaast kan het gebruik van de videoconferentie enorme besparing opleveren op het horen van getuigen die zich in het buitenland bevinden.⁶¹

De artikelen 78a Sr. en 131a Sv. vormen de wettelijke basis om videoconferentie mogelijk te maken. Bij deze artikelen is vervolgens het Besluit videoconferentie vastgesteld. Artikel 131a Sv. bepaalt dat waar het Wetboek van Strafvordering spreekt van het horen, verhoren of ondervragen van personen. Het is aan de rechter die het horen of het verhoor leidt om te beslissen of videoconferentie wordt toegepast (artikel 1 lid 2 Besluit videoconferentie). Daarbij wordt het belang van het onderzoek in aanmerking genomen. Voordat de rechter de beslissing neemt om videoconferentie toe te passen, wordt de advocaat of de te horen persoon in de gelegenheid gesteld zijn mening kenbaar te maken over de toepassing ervan (artikel 131a lid 2 Sv.).

Vervolgens vermeldt artikel 4 van het Besluit de eisen om ervoor te zorgen dat het horen per videoconferentie op een wijze plaatsvindt die geen afbreuk doet aan de belangen van alle betrokkenen. De eerste eis is dat alle procesdeelnemers een realistische en duidelijke weergave krijgen van de gang van zaken aan de andere kant van de verbinding (sub a). Beeld en geluid moeten goed op elkaar zijn afgestemd en zonder noemenswaardige vertraging worden weergegeven. Voorts moeten het uiterlijk, gelaatsuitdrukkingen, mondbewegingen, kijkrichtingen, gebaren en lichaamshouding van de betrokkenen duidelijk waarneembaar zijn. De tweede eis is dat overleg kan worden gevoerd zonder dat dit voor derden hoorbaar is (sub b). De derde eis is dat het mogelijk is voor de deelnemers aan de videoconferentie om stukken uit te wisselen (sub c). Daarnaast moet het systeem beveiligd zijn tegen verlies of tegen enige vorm van onrechtmatige verwerking (sub d). Tot slot moet het systeem aan de internationale

---

⁵⁷ Verrest, *BJU* 2011, p. 44.

⁵⁸ Verrest, *BJU* 2011, p. 44.

⁵⁹ T. Spronken, "De videoconferentie in het strafproces", *DD* 2007, afl. 4, 398-399.

⁶⁰ T. Spronken, "De videoconferentie in het strafproces", *DD* 2007, afl. 4, 398-399.

⁶¹ Verrest, *BJU* 2011, p. 46.

standaarden voldoet indien de videoconferentie plaatsvindt met een persoon die zich buiten Nederland bevindt (sub e).

3.2 Ervaringen met videoconferentie in strafzaken

Er zijn in het strafrecht experimenten uitgevoerd met het gebruik van de videoconferentie door de rechtbanken Assen en Den Bosch.⁶² De ervaringen zijn over het algemeen positief.⁶³ Het gebruik van de apparatuur door de rechter leverde geen problemen op. Over de kwaliteit en de wijze van communiceren waren de deelnemers positief. De rechters waren met name positief over de proef. De advocaten waren over het algemeen wat minder positief over de proef, omdat zij het persoonlijk contact hun cliënten misten. Wel waren zij positief over de mogelijkheid om tussentijds met de cliënt telefonisch te overleggen. Ook de verdachten waren over het algemeen positief over de proef, omdat zij voor het televerhoor niet hoefden te reizen. Wel is aangegeven dat het televerhoor (wellicht) minder geschikt is als het om minder standaard zaken gaat. De meeste advocaten gaven aan liever fysiek aanwezig te zijn in verband met de overtuigingskracht van het pleidooi.

Tot 2010 is er weinig gebruik gemaakt van de videoconferentie in het strafrecht. Dit kwam grotendeels door het ontbreken van de technische faciliteiten in rechtbanken.⁶⁴ Nu zijn in veel rechtbanken, gerechtshoven en justitiële inrichtingen technische faciliteiten geïnstalleerd voor videoconferentie.⁶⁵ Een videoconferentie is dan makkelijk te organiseren als partijen aanwezig zijn op een plek waar die faciliteiten zijn. Daarnaast zijn er wettelijke termijnen waarbinnen een rechtbank moet oordelen.⁶⁶ Verder is in het strafrecht gewenst om videoconferentie breed in te zetten.⁶⁷ Tevens wordt het gebruik van de videoconferentie door de ruimere mogelijkheden in het strafrecht (verder) gestimuleerd.⁶⁸ Daardoor wordt de videoconferentie vaker ingezet in strafzaken.⁶⁹

---

⁶² *Kamerstukken II* 2004/05, 29828, nr 3, p. 4-6 (MvT)

⁶³ *Kamerstukken II* 2004/05, 29828, nr 3, p. 5-7 (MvT)

⁶⁴ Verrest, *BJU* 2011, p. 45.

⁶⁵ Verrest, *BJU* 2011, p. 42.

⁶⁶ Van der Ende, *BJU* 2011, p. 53.

⁶⁷ 'Besluit van [PM] houdende wijziging van het Besluit videoconferentie vereenvoudiging en modernisering bewijsrecht', NvT p. 2, Internetconsultatie.nl.

⁶⁸ *Advies inzake concept-voorstellen in het kader van de modernisering van het Wetboek van Strafvordering* 2018, p. 11.

⁶⁹ Verrest, *BJU* 2011, p. 45.

3.3 Het gebruik van de videoconferentie bevorderen

In het oude artikel 2, eerste lid, van het Besluit, waren vijf uitzonderingssituaties opgenomen waarin het gebruik van de videoconferentie werd uitgesloten. De toepassing van de videoconferentie was uitgesloten voor minderjarige verdachten (sub a), verdachten met een ziekelijke stoornis of gebrekkige ontwikkeling van de geestvermogens (sub b) en verdachten van een zedenmisdrijf waarvoor voorlopige hechtenis is toegelaten (sub c). Ook als er een dodelijk slachtoffer te betreuren was (sub d) en in zaken waarin het slachtoffer gebruik maakte van zijn spreekrecht (sub e). Deze uitzonderingssituaties bleken belemmerend te werken bij de doorontwikkeling van het gebruik van de videoconferentie in het strafrecht.⁷⁰

In de praktijk wordt de videoconferentie na enige gewenning in steeds meer gevallen ervaren als een reëel alternatief voor het fysiek laten plaatsvinden van uiteenlopende processituaties.⁷¹ De Raad voor de rechtspraak verwacht dat raadkamerprocedures over de gevangenhouding van verdachten en voor kortdurende procedures binnen afzienbare termijn grotendeels via videoconferentie zullen plaatsvinden.⁷² Dit geldt ook voor het horen van getuigen, spreekgerechtigden en zelfs procespartijen op zitting.⁷³ Daarnaast zijn de technische mogelijkheden voor de videoconferentie vergroot en worden er in toenemende mate fysieke ruimtes – zowel in rechtbanken als in penitentiaire inrichtingen – aangepast om een videoconferentie te faciliteren.⁷⁴

Over de toepassing van de videoconferentie in concrete gevallen is niet veel in de jurisprudentie en literatuur te vinden.⁷⁵ Het gebruik van de videoconferentie wordt veelal toegepast in gevallen waarbij de getuige of de verdachte in het buitenland verblijft.⁷⁶ In gevallen waarbij de getuige/verdachte weigert te verklaren of het technisch niet mogelijk is om een videoconferentie te organiseren, wordt een verzoek tot getuigenverhoor via videoconferentie afgewezen.⁷⁷ In de periode 2011 t/m 2015 is op te merken dat de

---

⁷⁰ ‘Besluit van [PM] houdende wijziging van het Besluit videoconferentie vereenvoudiging en modernisering bewijsrecht’, NvT p. 2, Internetconsultatie.nl.

⁷¹ ‘Besluit van [PM] houdende wijziging van het Besluit videoconferentie vereenvoudiging en modernisering bewijsrecht’, NvT p. 2, Internetconsultatie.nl.

⁷² ‘Besluit van [PM] houdende wijziging van het Besluit videoconferentie vereenvoudiging en modernisering bewijsrecht’, NvT p. 2, Internetconsultatie.nl.

⁷³ ‘Besluit van [PM] houdende wijziging van het Besluit videoconferentie vereenvoudiging en modernisering bewijsrecht’, NvT p. 2, Internetconsultatie.nl.

⁷⁴ *Advies inzake concept-voorstellen in het kader van de modernisering van het Wetboek van Strafvordering 2018*, p. 7.

⁷⁵ De Haas en Özşüren, *JUtD* 2019, p. 12.

⁷⁶ Zie De Haas en Özşüren, *JUtD* 2019, p. 12 en bijlage 1.

⁷⁷ Zie bijlage 1.

videoconferentie vaak is toegepast om (buitenlandse) getuigen te horen. In verband met de uitbraak van het coronavirus is in 2020 het gebruik van de videoconferentie toegenomen ten opzichte van de jaren daarvoor om verdachten en veroordeelden te horen.⁷⁸

3.4 Aandachtspunten en problemen bij videoconferenties

De ervaringen in het gebruik van de videoconferentie in het strafrecht zijn niet allemaal positief. Technische gebreken staan het tot stand brengen van een kwalitatieve geluids- en beeldverbinding soms nog in de weg.⁷⁹ De vele storingen kan de acceptatie van een videoconferentie bemoeilijken.⁸⁰ Dit kan een reden zijn om een videoconferentie niet (vaak) toe te passen.⁸¹ Maar die technische problemen kunnen volgens Van der Ende in de toekomst worden verholpen door aanpassingen van ruimten en de ontwikkeling van apparaten.⁸²

De rechter lijkt de grootste onzekere factor te zijn bij het streven om vaker de videoconferentie toe te passen, omdat die beslist of deze methode wordt toegepast.⁸³ Een rechter zal overtuigd moeten zijn van de meerwaarde van de videoconferentie alvorens hij besluit om (vaker) een verhoor via videoconferentie toe te passen.⁸⁴ Voor de rechter is de persoonlijke verschijning van een verdachte een groot goed, omdat het de rechter de gelegenheid biedt om acht te slaan op de verbale en non-verbale manier van communiceren.⁸⁵ Daarnaast blijkt het gebruik van de videoconferentie om getuigen in het buitenland te horen niet altijd een succes te zijn. Zo kan het ongeveer 1 uur en drie kwartier duren voordat een verbinding tot stand kan komen en duurt een verhoor vervolgens tot 20:00 uur.⁸⁶

Videoconferenties lijken geschikt in de meeste, zo niet alle situaties waarin een persoonlijke ontmoeting niet kan plaatsvinden.⁸⁷ Daarom wordt het gebruik van de videoconferentie in de

---

⁷⁸ Zie bijlage 1.

⁷⁹ 'Besluit van [PM] houdende wijziging van het Besluit videoconferentie vereenvoudiging en modernisering bewijsrecht', NvT p. 3, Internetconsultatie.nl.

⁸⁰ Van der Ende, *BJU* 2011, p. 53.

⁸¹ Van der Ende, *BJU* 2011, p. 53.

⁸² Van der Ende, *BJU* 2011, p. 53.

⁸³ Verrest, *BJU* 2011, p. 45.

⁸⁴ Verrest, *BJU* 2011, p. 45.

⁸⁵ *Advies inzake concept-voorstellen in het kader van de modernisering van het Wetboek van Strafvordering* 2018, p. 7.

⁸⁶ *Advies inzake concept-voorstellen in het kader van de modernisering van het Wetboek van Strafvordering* 2018, p. 9.

⁸⁷ *Advies inzake concept-voorstellen in het kader van de modernisering van het Wetboek van Strafvordering* 2018, p. 7.

rechtspraak gezien als “second best”.⁸⁸ De Haas en Özsüren zijn kritisch over het gebruik van de videoconferentie. Zij menen dat het gebruik van de videoconferentie nog minder is dan ‘second best’.⁸⁹ Volgens hen blijft het gebruik van de videoconferentie een surrogaat voor lijfelijke aanwezigheid.⁹⁰ Zelfs als de haperingen in de apparatuur en techniek die er zijn geregeld worden opgelost.⁹¹ Zij wijzen op de volgende nadelen van het gebruik van de videoconferentie om getuigen te horen.⁹² Een getuigenverhoor via videoconferentie bemoeilijkt het om de betrouwbaarheid van een getuige te toetsen of de feiten te verhelderen. Het verhoor via videoconferentie schept namelijk afstand tussen partijen en is minder interactief. Ook is de lichaamstaal van een persoon vaak niet goed op te maken, terwijl het voor de verdediging behulpzaam kan zijn om een verhoorstrategie te vervolgen of aan te passen.

Daarnaast wijst Dubelaar erop dat het toenemende gebruik van technische hulpmiddelen in het strafproces en in het bijzonder bij het verhoor consequenties heeft voor de onmiddellijkheid van de procedure.⁹³ Het gebruik van de videoconferentie kan een vermindering van de onmiddellijkheid meebrengen, als gevolg van ‘het verlies van andere communicatiemogelijkheden waar de mens gebruik van maakt en die niet direct ondervangen kunnen worden met een directe beeld- en geluidsverbinding’.⁹⁴

De Raad voor de rechtspraak noemt nog een aantal andere beperkingen van het gebruik van de videoconferentie. De Raad verwijst naar de uitkomsten van een pilot met de raadkamer gevangenhouding waar een videoconferentie is toegepast. De volgende aandachtspunten/problemen komen naar voren:⁹⁵

- Haperingen in de apparatuur en techniek
- Gebrek aan service
- Het gebruik van de videoconferentie levert de rechtspraak meer werk per verhoor of zitting op zonder verbeteringen

---

⁸⁸ *Advies inzake concept-voorstellen in het kader van de modernisering van het Wetboek van Strafvordering* 2018, p. 7.

⁸⁹ De Haas en Özsüren, *JUtD* 2019, p. 12.

⁹⁰ De Haas en Özsüren, *JUtD* 2019, p. 12.

⁹¹ De Haas en Özsüren, *JUtD* 2019, p. 12.

⁹² De Haas en Özsüren, *JUtD* 2019, p. 11.

⁹³ Dubelaar, *Betrouwbaar getuigenbewijs* 2014/9.8.

⁹⁴ Dubelaar, *Betrouwbaar getuigenbewijs* 2014/9.8.

⁹⁵ *Eindevaluatie pilot telehoren met de raadkamer gevangenhouding* 2017, p. 8.

- Toename in de werklast voor de ondersteuning (bijv. afspraken maken, afstemmen van voorwaarden, verbindingen leggen etc.)

Daarnaast heeft de Raad heeft voor de Rechtspraak aangegeven dat bij veel gerechten nog moet worden gewerkt met inadequate en verouderde apparatuur.⁹⁶ Om de videoconferentie toe te passen naar de actuele stand van de techniek en zonder technische gebreken, is daarom een financiële investering noodzakelijk voor de benodigde apparatuur.⁹⁷ Om het gebruik van de videoconferentie te stimuleren zijn flankerend beleid en praktische maatregelen onmisbaar.⁹⁸

---

⁹⁶ *Evaluatie van een pilot telehoren met de raadkamer gevangenhouding 2017*, p. 37 e.v.

⁹⁷ *Evaluatie van een pilot telehoren met de raadkamer gevangenhouding 2017*, p. 37 e.v.

⁹⁸ 'Besluit van [PM] houdende wijziging van het Besluit videoconferentie vereenvoudiging en modernisering bewijsrecht', NvT p. 3, Internetconsultatie.nl.

4. Het voorstel tot aanpassing van de EU-Bewijsverordening

4.1 De EU-Bewijsverordening

Één van de taken van de EU is het ontwikkelen van een Europese rechtsruimte in burgerlijke zaken over de beginselen van wederzijds vertrouwen en de wederzijdse erkenning van beslissingen.⁹⁹ Om deze rechtsruimte te realiseren, moet grensoverschrijdend worden samengewerkt op justitieel gebied.¹⁰⁰ De EU-Bewijsverordening heeft als doel een doeltreffend kader te bieden voor grensoverschrijdende justitiële samenwerking, zoals het horen van getuigen die zich in het buitenland bevinden.¹⁰¹ De EU-Bewijsverordening heeft het Haagse Bewijsverdrag verbeterd door de invoering van een modern en efficiënt systeem van rechtstreekse contacten tussen gerechten.¹⁰²

De EU-Bewijsverordening regelt de samenwerking tussen de lidstaten van gerechten van de lidstaten op het gebied van bewijsverkrijging te verbeteren, in het bijzonder te vereenvoudigen en te bespoedigen. De EU-Bewijsverordening ziet op bewijsgaring ten behoeve van burgerlijke of handelszaken tussen gerechten volgens artikel 1 lid 1 EU-Bewijsverordening. De EU-Bewijsverordening biedt twee methoden om een getuige te horen die in een andere lidstaat woont dan waar de zaak dient. De eerste methode is geregeld in artikel 10 e.v. EU-Bewijsverordening en wordt de directe methode genoemd. De Nederlandse rechter kan een buitenlandse gerecht waar de getuige zich bevindt, verzoeken om de getuigen te horen. Daarnaast bestaat er de directe methode om een getuige te horen. De directe methode is geregeld in artikel 17 e.v. EU-Bewijsverordening en houdt in dat de Nederlandse rechter zelf de getuige hoort in de andere lidstaat.

Bij de rechtstreekse bewijsverkrijging wordt het verzoek afgehandeld overeenkomstig het nationale recht van het verzoekende gerecht.¹⁰³ Ook de procedure en de bewijsvergaring wordt overeenkomstig de nationale procesregels toegepast.¹⁰⁴ Een getuigenverhoor van een buitenlandse getuige kan via videoconferentie plaatsvinden door een Nederlandse rechter op grond van artikel 10, vierde lid, EU-Bewijsverordening. Een verzoek tot het horen van

---

⁹⁹ COM (2018) 378 definitief, p. 1.

¹⁰⁰ COM (2018) 378 definitief, p. 1.

¹⁰¹ COM (2018) 378 definitief, p. 1.

¹⁰² COM (2018) 378 definitief, p. 1.

¹⁰³ Freudenthal 2013, p. 175.

¹⁰⁴ De Groot 2015, p. 124.

getuigen via videoconferentie kan alleen geweigerd worden door het aangezochte gerecht als dit onverenigbaar is met zijn nationale recht of als dit grote praktische problemen oplevert (artikel 10 lid 3 EU-Bewijsverordening). Verder is in artikel 10 lid 4 EU-Bewijsverordening geregeld dat gerechten die geen toegang hebben tot de de apparaten voor videoconferentie door andere gerechten ter beschikking kunnen worden gesteld.

4.2 De functie van de EU-Bewijsverordening

De vraag is vervolgens of de Nederlandse rechter ook buitenlandse getuigen mag laten oproepen om voor hemzelf te verschijnen via de nationale procesrecht of verplicht is om de weg van de EU-Bewijsverordening te volgen. Het HvJ EU heeft in september 2012 in de zaak *Lippens c.s./Kortekaas c.s.* geoordeeld over de vraag of de rechter die een getuige wil horen die in een ander land woont gehouden is om van een van deze twee methoden gebruik te maken, dan wel dat hij ook gebruik mag maken van mogelijkheden waarin zijn nationale procesrecht voorziet.¹⁰⁵ De Hoge Raad heeft aan het HvJ EU de prejudiciële vraag gesteld of artikel 1, eerste lid, EU-bewijsverordening aldus moet worden uitgelegd dat de rechter die een in een andere lidstaat woonachtige getuige wenst te horen, bevoegd is gebruik te maken van de methoden voorzien in zijn eigen nationale procesrecht of steeds gebruik moet maken van de door de EU-Bewijsverordening in het leven geroepen methoden.

De aanleiding van deze vraag was een geschil waarin werd gevraagd om Belgische verweerders als getuigen te horen in Nederland. De verweerders meenden dat zij enkel in België konden worden gehoord. Het HvJ EU heeft beslist dat de EU-Bewijsverordening een faciliterende functie heeft en geen dwingende of exclusieve werking heeft. Artikel 1 lid 1 EU-Bewijsverordening moet aldus worden uitgelegd dat het bevoegde gerecht van een lidstaat dat een getuige wilt horen in een andere lidstaat, deze getuige mag oproepen voor hem te verschijnen en gehoord mag worden overeenkomstig het geldende recht van de lidstaat van dat gerecht. In het arrest *ProRail/Xpedys* heeft het Hof vervolgens bepaald dat de rechters niet verplicht zijn om de EU-Bewijsverordening toe te passen, indien zij bevoegd zijn om kennis te nemen van de zaak.¹⁰⁶ De Nederlandse rechter is dus niet verplicht om de EU-Bewijsverordening toe te passen als een getuige moet worden gehoord met woon- of verblijfplaats in een andere lidstaat van de EU.¹⁰⁷

---

¹⁰⁵ HvJ EU 6 september 2012, C170/11, ECLI:EU:C:2012:540 (*Lippens c.s./Kortekaas c.s.*).

¹⁰⁶ HvJ EU 21 februari 2013, C-332/11, ECLI:EU:C:2013:87 (*ProRail/Xpedys, c.s.*).

¹⁰⁷ De Groot 2015, p. 124.

4.3 Achtergrond van het voorstel tot verplichting van de videoconferentie

De Europese Commissie heeft in 2017 de praktische toepassing van de EU-Bewijsverordening geëvalueerd.¹⁰⁸ Hieruit is gebleken dat de verzoeken om bewijsverkrijging tussen de gerechten van de lidstaten nog vrijwel uitsluitend langs de papieren weg verlopen en dat nauwelijks gebruik wordt gemaakt van de videoconferentie om getuigen in het buitenland te horen.¹⁰⁹ Uit de evaluatie is ook naar voren gekomen dat er sprake is van juridische complexiteit, onzekerheid en onvoldoende bescherming van de procedurele rechten.

Een ander groot probleem zijn de vertragingen en kosten voor burgers, bedrijven en lidstaten.¹¹⁰ Die worden veroorzaakt door het niet benutten van de mogelijkheden van moderne technologieën voor snellere communicatie en rechtstreekse bewijsverkrijging.¹¹¹ De gerechten en de autoriteiten van de lidstaten communiceren voornamelijk op papier en maken marginaal gebruik van elektronische communicatie, in het bijzonder videoconferentie, voor rechtstreekse bewijsverkrijging.¹¹² In sommige lidstaten is het gebruik van de videoconferentie niet toegestaan om getuigen te horen.¹¹³ Daarnaast kan het leiden tot aanzienlijke vertragingen en levert het administratieve of technische belemmeringen.¹¹⁴ Zo kan de beschikbaarheid van de videoconferentie of technisch personeel het knelpunt zijn voor een snelle hoorzitting.¹¹⁵

Het voorstel van de Europese Commissie voorziet daarom om bewijsverkrijging in zaken met grensoverschrijdende aspecten te moderniseren door de EU-Bewijsverordening aan te passen aan de voortschrijdende digitalisering en andere technische ontwikkelingen.¹¹⁶ Het voorstel beoogt vertragingen en onnodige kosten voor rechtzoekenden en voor de gerechten bij grensoverschrijdende bewijsverkrijging te voorkomen.¹¹⁷ Daarnaast dient met het voorstel de rechtszekerheid worden vergroot en bijdragen aan het voorkomen van vertragingen en

---

¹⁰⁸ COM (2018) 378 definitief, p. 2.

¹⁰⁹ COM (2018) 378 definitief, p. 2.

¹¹⁰ COM (2018) 378 definitief, p. 2.

¹¹¹ COM (2018) 378 definitief, p. 2.

¹¹² COM (2018) 378 definitief, p. 2.

¹¹³ SWD (2018) 285 definitief, p. 17.

¹¹⁴ SWD (2018) 285 definitief, p. 17.

¹¹⁵ SWD (2018) 285 definitief, p. 17.

¹¹⁶ COM (2018) 378 definitief, p. 2.

¹¹⁷ COM (2018) 378 definitief, p. 2.

onnodige kosten voor burgers, bedrijven en overheidsdiensten.¹¹⁸ Ook pakt het de tekortkomingen aan in de bescherming van de procedurele rechten van partijen aan.¹¹⁹

4.4 Verplichting tot het gebruik van de videoconferentie

Op dit moment is het op grond van artikel 17 Bewijsverordening niet verplicht om moderne technologieën binnen de gerechten in te voeren en de videoconferentie toe te passen om getuigen te horen. Dit heeft volgens de Europese Commissie geleid tot zeer langzame vooruitgang met het gebruik van de videoconferentie.¹²⁰ De Europese Commissie wilt het gebruik van de videoconferentie bevorderen voor een getuigenverhoor en lidstaten uitrusten met faciliteiten voor videoconferenties via de financiering van nationale projecten.¹²¹

Een verzoek tot getuigenverhoor wordt gericht tot het centraal orgaan of de bevoegde orgaan (artikel 17 lid 1 EU-Bewijsverordening). In Nederland is de rechtbank 's-Gravenhage de bevoegde autoriteit (artikel 3 lid 2 Uitvoeringswet EU-Bewijsverordening). Zo'n verzoek wordt ingediend met gebruikmaking van een modelformulier waarop de benodigde gegevens vermeld worden (artikel 17 lid 1 EU-Bewijsverordening). Het formulier wordt ingevuld in de officiële of een aanvaarde taal van de aangezochte lidstaat (artikel 5 EU-Bewijsverordening). Binnen 30 dagen na ontvangst van het verzoek wordt de mededeling gedaan door de autoriteit of het verzoek wordt aanvaard (artikel 17 lid 4 EU-Bewijsverordening). Een getuigenverhoor kan alleen plaatsvinden als hieraan vrijwillig en zonder dwangmaatregelen kan worden meegewerkt (artikel 17 lid 2 EU-Bewijsverordening). De rechter kan anders alsnog een getuige dwingen met medewerking van de buitenlandse rechter (artikel 13 EU-Bewijsverordening).

Met de wijzigingen van artikel 17 en 17 bis EU-Bewijsverordening wordt het verplicht om de videoconferentie toe te passen. De voorgestelde wijzigingen van artikelen 17 en 17 bis EU-Bewijsverordening hebben als doel om beter, frequenter en sneller gebruik te maken van de rechtstreekse bewijsverkrijging via videoconferentie.¹²² Als de verrichting van een handeling tot bewijsverkrijging inhoudt dat een in een andere lidstaat wonende persoon als getuige, partij of deskundige wordt verhoord, dient het gerecht de handeling tot het verkrijgen van

---

¹¹⁸ COM (2018) 378 definitief, p. 2.

¹¹⁹ COM (2018) 378 definitief, p. 2.

¹²⁰ COM (2018) 378 definitief, p. 5.

¹²¹ COM (2018) 378 definitief, p. 5.

¹²² COM (2018) 378 definitief, p. 9.

bewijs rechtstreeks via videoconferentie te verrichten volgens artikel 17 bis EU-Bewijsverordening.

Op grond van artikel 17 bis, eerste lid, EU-Bewijsverordening vindt een getuigenverhoor rechtstreeks via videoconferentie plaats, indien de technologie voor de respectieve gerechten beschikbaar is en indien het gerecht van mening is dat het gebruik ervan geschikt is gezien de specifieke omstandigheden van de zaak. Daarnaast is in artikel 17 bis, tweede lid, EU-Bewijsverordening bepaald dat de gerechten in de gebouwen waar het verhoor zal plaatsvinden, overeenstemming dienen te bereiken over de praktische regelingen voor de videoconferentie.

4.5 Kritiek

Het is maar de vraag of met de wijziging(en) van artikel 17 en 17 bis EU-Bewijsverordening zal leiden tot een toename in het gebruik van de videoconferentie. Op dit moment is het in Nederland al mogelijk om videoconferentie toe te passen op grond van de nationale wetgeving.¹²³ Toch wordt het niet vaak toegepast in civiele zaken. In een groot aantal lidstaten zijn faciliteiten in de rechtbanken beschikbaar voor de videoconferentie.¹²⁴ Ook in Nederland zijn er gerechten die voorzien zijn van technische installaties voor een videoconferentie.¹²⁵ Tevens is het volgens Alwin mogelijk om een beveiligde videoverbinding (via Skype) te maken met iedere computer, laptop, iPad of mobiele telefoon, die is voorzien van Chrome, Firefox of Opera.¹²⁶ Wel dient het internet voldoende snel zijn. Daardoor kunnen getuigen zelfs thuis worden gehoord.¹²⁷

Daarnaast heeft de EU-Bewijsverordening in beginsel geen dwingende karakter. Een optie zou zijn geweest om een bepaling op te nemen over een dwingende karakter van de EU-Bewijsverordening.¹²⁸ De Europese Commissie heeft zich over de keuze niet uitgelaten.¹²⁹ Tegelijkertijd kan men zich afvragen of dit echt nodig is, omdat rechters het liefst de *lex fori* lijken te gebruiken voor het verkrijgen van bewijs vanuit of binnen een andere lidstaat.¹³⁰

---

¹²³ Kamerstukken II 2014/15, 34059, nr. 3, p. 75.

¹²⁴ 'Informatie over nationale voorzieningen', e-justice.europa.eu.

¹²⁵ Verrest, *BJU* 2011, p. 42.

¹²⁶ Alwin, *TvPP* 2018, p. 174-176.

¹²⁷ Alwin, *TvPP* 2018, p/ 174-176.

¹²⁸ Jansen, *NIPR* 2019, p. 766.

¹²⁹ Jansen, *NIPR* 2019, p. 766.

¹³⁰ Jansen, *NIPR* 2019, p. 766.

Rechters maken gebruik van de EU-Bewijsverordening als die methoden voor bewijskrijging efficiënter zijn dan het toepassen van *lex fori*.¹³¹

Mijns inziens kan dit voorstel niet leiden tot een toename in het gebruik van de videoconferentie. Het enkel opnemen van een verplichtende bepaling is namelijk onvoldoende om het gebruik van de videoconferentie te bevorderen. Het gebruik van de videoconferentie bij het verkrijgen van bewijs in het buitenland kan niet alleen worden benaderd vanuit een puur juridisch perspectief.¹³² Daarvoor is een bredere aanpak nodig die juridisch, praktisch en technisch van aard zijn.¹³³ Praktische aspecten kunnen zijn het organiseren van videoconferenties en de communicatie tussen rechtbanken.¹³⁴ De technische aspecten zien op het tot stand brengen van kwalitatieve beeld- en geluidsverbinding van videoconferenties.¹³⁵

Ook Rijavec en Galič menen dat de huidige problemen om de videoconferentie toe te passen niet alleen juridisch van aard zijn.¹³⁶ Volgens hen is het gebrek aan kennis en praktische ervaring van de EU-Bewijsverordening een belemmering om de videoconferentie toe te passen.¹³⁷ Daarnaast is in het strafrecht gebleken dat voor het stimuleren van het gebruik van de videoconferentie, naast wet- en regelgeving, flankerend beleid en praktische maatregelen onmisbaar zijn.¹³⁸

Verder is gebleken dat de rechter de grootste onzekere factor lijkt te zijn bij het streven om vaker videoconferenties toe te passen.¹³⁹ Het is namelijk aan de rechter om te beslissen of deze methode wordt toegepast voor een verhoor. De rechters geven de voorkeur aan een mondelinge behandeling ter zitting.¹⁴⁰ Een rechter zal overtuigd moeten zijn van de meerwaarde van de videoconferentie om (vaker) een verhoor via videoconferentie toe te passen.¹⁴¹

---

¹³¹ Jansen, *NIPR* 2019, p. 766.

¹³² *Guide to Good Practice on the Use of Video-link under the Evidence Convention 2020*, p. 83.

¹³³ *Guide to Good Practice on the Use of Video-link under the Evidence Convention 2020*, p. 38.

¹³⁴ Galič & Rijavec 2016, p. 388.

¹³⁵ *Guide to Good Practice on the Use of Video-link under the Evidence Convention 2020*, p. 38.

¹³⁶ Galič & Rijavec 2016, p. 388.

¹³⁷ Galič & Rijavec 2016, p. 388.

¹³⁸ *Kamerstukken II* 2020, 29828, nr. 101, p. 4 (NvT).

¹³⁹ Verrest, *BJU* 2011, p. 45.

¹⁴⁰ Coenraad & Ingelse 2017, p. 112.

¹⁴¹ Verrest, *BJU* 2011, p. 45.

Conclusie

In dit onderzoek wordt antwoord gegeven op de geformuleerde centrale vraag:

“Welke verklaring bestaat voor het geringe gebruik van de videoconferentie om personen te horen in het civiel recht vergeleken met het strafrecht?”

Eerst is er onderzocht hoe het gebruik van de videoconferentie zich verhoudt tot de traditionele wijze van bewijsgeving. Hieruit is naar voren gekomen dat de mondelinge behandeling in beginsel plaatsvindt in fysieke aanwezigheid van alle betrokkenen. Ook blijkt dat de wet niet in de weg staat aan een zitting die via een videoconferentie plaatsvindt. In het Nederlandse civiel procesrecht geldt voor de bewijsverkrijging als hoofdregel dat bewijs door alle middelen kan worden geleverd op grond van artikel 152 Rv. Ook door middel van hedendaagse digitale mogelijkheden

Vervolgens is er onderzocht of er een verschil bestaat tussen het horen van een persoon via videoconferentie en het horen in persoon ter zitting. Hieruit is gebleken dat het getuigenverhoor in het civiel recht via videoconferentie net als een regulier verhoor is verlopen. Daarnaast is gebleken dat de videoconferentie in de rechtspraak gezien als “second best”. Voor de rechter is de persoonlijke verschijning van een verdachte een groot goed, omdat het de rechter de gelegenheid biedt om acht te slaan op de verbale en non-verbale manier van communiceren. Het gebruik van de videoconferentie wordt daarom gezien als een waardevolle aanvulling in de rechtspraak.

Tevens is onderzocht waarom de videoconferentie vaker wordt ingezet in strafzaken en welke aandachtspunten daaruit voortvloeien. Er is gebleken dat in veel rechtbanken, gerechtshoven en justitiële inrichtingen technische faciliteiten geïnstalleerd zijn voor videoconferentie. Een videoconferentie is dan makkelijk te organiseren als partijen aanwezig zijn op een plek waar die faciliteiten zijn. Daarnaast zijn er wettelijke termijnen waarbinnen een rechtbank moet oordelen. Tevens wordt het gebruik van de videoconferentie door de ruimere mogelijkheden in het strafrecht (verder) gestimuleerd. Verder is in het strafrecht gewenst om videoconferentie breed in te zetten. Maar de ervaringen in het gebruik van de videoconferentie in het strafrecht zijn niet allemaal positief. De technische gebreken staan het

tot stand brengen van een kwalitatieve geluids- en beeldverbinding soms nog in de weg. Ook is gebleken dat de rechter de grootste onzekere factor lijkt te zijn om de videoconferentie toe te passen. Bovendien blijkt dat een getuigenverhoor via videoconferentie het bemoeilijkt om de betrouwbaarheid van een getuige te toetsen of de feiten te verhelderen.

Tot slot is ingegaan op de vraag of de voorstellen van de Europese Commissie kunnen leiden tot een bevordering tot een toename in het gebruik van videoconferentie. Naar mijn mening zal dit voorstel niet leiden tot een toename in het gebruik van de videoconferentie. Het enkel opnemen van een verplichtende bepaling is namelijk onvoldoende. Er dient ook gekeken worden naar de praktische en technische aspecten om de videoconferentie toe te passen. Daarnaast heeft de EU-Bewijsverordening in beginsel geen dwingende karakter. Tevens dient de rechter overtuigd te zijn van de meerwaarde om de videoconferentie toe te passen. Het is immers aan de rechter om deze methode te gebruiken. De rechters geven de voorkeur aan een mondelinge behandeling ter zitting. Een rechter zal overtuigd moeten zijn van de meerwaarde van de videoconferentie om (vaker) een verhoor via videoconferentie toe te passen.

Literatuurlijst

Boeken

Asser 2017

W.D.H. Asser, *Asser Procesrecht 3 Bewijs*, Deventer: Wolters Kluwer 2017.

Coenraad & Ingelse 2017

L.M. Coenraad & P. Ingelse, *Afscheid van de klassieke civiele procedure?*, Den Haag: Wolters Kluwer 2017.

De Groot 2015

G. de Groot, *Getuigenbewijs in civiele zaken*, Deventer: Wolters Kluwer 2015.

Dubelaar 2014

M.J. Dubelaar, *Betrouwbaar getuigenbewijs (Meijersreeks deel 228)*, Deventer: Kluwer 2014.

Freudenthal 2013

M. Freudenthal, *Schets van het Europees civiel procesrecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2013.

Rijavec & Galič 2016

V. Rijavec & A. Galič, *Dimensions of Evidence in European Civil Procedure*, Alphen aan den Rijn: Wolters Kluwer 2016.

Snijders, Klaassen & Meijer 2017

H.J. Snijders, C.J.M. Klaassen & G.J. Meijer, *Nederlands burgerlijk procesrecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2017.

Artikelen

Alwin 2018

L. Alwin, 'Praktische ervaringen met 'telehoren' in civiele zaken', *TvPP* 2018, afl. 6, p. 172-178.

De Haas & Özsüren 2019

A.H.T. de Haas & M.Ü. Özsüren, 'Videoconferentie = surrogaat', *JUtD* 2019, p. 11-12.

Freudenthal 2001

M. Freudenthal, 'Internationale samenwerking bij bewijsgraring', *Adv.bl.* 2001, afl. 14, p. 526-528.

Freudenthal 2002

M. Freudenthal, 'Een rogatoire commissie in de praktijk', *Adv.bl.* 2002, afl. 17, p. 740-744.

Jansen 2019

R. Jansen, 'Explaining the methods for taking evidence abroad within the EU and some first observations on the proposal for the Evidence Regulation (recast)', *NIPR* 2019, afl.4.

Spronken 2007

T. Spronken, "De videoconferentie in het strafproces", *DD* 2007, afl. 4, 398-399.

Van der Ende 2011

M. van der Ende, 'De praktijk van telehoren', *BJU* 2011, p. 51-55.

Verrest 2013

P.A.M. Verrest, 'Het gebruik van videoconferentie in strafzaken', *BJU* 2013, alf. 7, p. 42-50.

Rapporten, scripties en niet uitgegeven teksten

Council Recommendations on cross-border videoconferencing

Council Recommendations on cross-border videoconferencing 2015.

Eindevaluatie pilot telehoren met de raadkamer gevangenhouding

Eindevaluatie pilot telehoren met de raadkamer gevangenhouding, ministerie van justitie 2017.

Guide to Good Practice on the Use of Video-Link under the Evidence Convention
Guide to Good Practice on the Use of Video-Link under the Evidence Convention, Den Haag:
The Hague Conference on Private International Law – HCCH 2020.

Jurisprudentie

HvJ EU 6 september 2012, C170/11, ECLI:EU:C:2012:540 (*Lippens c.s./Kortekaas c.s.*).

HvJ EU 21 februari 2013, C-332/11, ECLI:EU:C:2013:87 (*ProRail/Xpedys, c.s.*).

HR 17 november 1995, ECLI:NL:HR:1995:ZC1882, NJ 1996/666, m.nt. J. De Boer.

HR 9 juli 2004, ECLI:NL:HR:2004:AO7817, NJ 2005/270.

HR 25 maart 2011, ECLI:NL:HR:2011:BO9624, NJ 2011/123.

Bijlage 1

Instantie	Deskundige/getuige/ slachtoffer/verdachte	Toegewezen/ afgewezen	Reden toewijzing/afwijzing
Periode 2004-2010			
Rechtbank 's-Gravenhage (ECLI:NL:RBSGR:2007:BC1761)	Getuige	Toegewezen	Geen reden vermeld
Gerechtshof Arnhem (ECLI:NL:GHARN:2010:BM6928)	Verdachte	Afgewezen	Technische problemen
Periode 2011-2015			
Rechtbank Rotterdam (ECLI:NL:RBROT:2011:BP2335)	Getuige	Toegewezen	Gedetineerd op Bonaire
Gerechtshof 's-Hertogenbosch (ECLI:NL:GHSHE:2011:BV0705)	Getuige	Toegewezen	Verbleef in Polen
Gerechtshof 's-Hertogenbosch (ECLI:NL:GHSHE:2011:BU4196)	Deskundige	Afgewezen	Technische problemen
Gerechtshof Amsterdam (ECLI:NL:GHAMS:2012:863)	Getuige	Afgewezen	De getuigen weigerden
Rechtbank Utrecht (ECLI:NL:RBUTR:2012:BY5487)	Getuige	Toegewezen	Geen reden vermeld
Gerechtshof Arnhem (ECLI:NL:GHARN:2012:BV8521)	Verdachte	Toegewezen	Verbleef in Parijs
Rechtbank Roermond (ECLI:NL:RBROE:2012:BW8494)	Getuige	Toegewezen	Verbleef in China
Rechtbank Den Haag (ECLI:NL:RBDHA:2013:BZ4292)	Getuige	Toegewezen	Gezondheidstoestand van de getuige
Rechtbank Amsterdam (ECLI:NL:RBAMS:2013:CA3399)	Getuige	Toegewezen	Verbleef in Roemenië
Rechtbank Oost-Nederland (ECLI:NL:RBONE:2013:BZ0164)	Slachtoffer	Toegewezen	Verbleef in de Verenigde Staten
Rechtbank Noord-Nederland (ECLI:NL:RBNNE:2014:6194)	Getuige	Toegewezen	Verbleef in Bulgarije
Gerechtshof Amsterdam (ECLI:NL:GHAMS:2014:842)	Getuige	Toegewezen	Geen reden vermeld
Rechtbank Noord-Holland (ECLI:NL:RBNHO:2015:2416)	Getuige	Toegewezen	Verbleef in Duitsland
Gerechtshof 's-Hertogenbosch (17 november 2014)	Verdachte	Toegewezen	Geen reden vermeld
Gerechtshof Den Haag (21 november 2014)	Verdachte	Afgewezen	Technische problemen
Gerechtshof Amsterdam (4 mei 2015)	Getuige	Toegewezen	Geen reden vermeld
Periode 2016-2018			
Gerechtshof Den Haag (7 oktober 2016)	Getuige	Toegewezen	Gedetineerd in Kaapverdië
Rechtbank Rotterdam (ECLI:NL:RBROT:2016:1578)	Verdachte/getuige	Toegewezen	Gedetineerd in Mexico
Gerechtshof Amsterdam (ECLI:NL:GHAMS:2018:2660)	Verdachte	Toegewezen	Gedetineerd in Italië
2019			
Gerechtshof Amsterdam (ECLI:NL:GHAMS:2019:4224)	Verdachte	Afgewezen	De verdachte weigert
Gerechtshof Den Haag (ECLI:NL:GHDHA:2019:587)	Getuige	Toegewezen	Verbleef in Hongarije
Rechtbank Gelderland (ECLI:NL:RBGEL:2019:910)	Getuige	Toegewezen	Verbleef in Italië
Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden (ECLI:NL:GHARL:2019:4278)	Verdachte	Toegewezen	Indien overbrenging niet mogelijk is.

Periode 2020			
Rechtbank Midden-Nederland (ECLI:NL:RBMNE:2020:1666)	Verdachte	Toegewezen	Uitbraak van het coronavirus
Rechtbank Overijssel (ECLI:NL:RBOVE:2020:1652)	Verdachte	Toegewezen	Uitbraak van het coronavirus
Rechtbank Overijssel (ECLI:NL:RBOVE:2020:1586)	Veroordeelde	Toegewezen	Uitbraak van het coronavirus
Rechtbank Overijssel (ECLI:NL:RBOVE:2020:1445)	Veroordeelde	Toegewezen	Uitbraak van het coronavirus
Rechtbank Overijssel (ECLI:NL:RBOVE:2020:1446)	Veroordeelde	Toegewezen	Uitbraak van het coronavirus
Gerechtshof Amsterdam (ECLI:NL:GHAMS:2020:1019)	Verdachte	Toegewezen	Uitbraak van het coronavirus
Gerechtshof Amsterdam (ECLI:NL:GHAMS:2020:1021)	Verdachte	Toegewezen	Uitbraak van het coronavirus
Rechtbank Overijssel (ECLI:NL:RBOVE:2020:1930)	Verdachte	Toegewezen	Uitbraak van het coronavirus